

Rekord u visini. — Talijanski avijatičar Donati izvršio je dne 21. o. m. j. s jednim hidroplanom odvažen let u visinu, te je tom prilikom dosegao rekord u visini. On se je poeo na 11827 metara.

Osuda rumunjskih studenata. — Dne 23. o. m. j. završene su proces protiv rumunjskih studenata, koji su pred kratkim uprizorili velike izgrede protiv Židova i Madžara u Velikom Varamidnu i drugim rumunjskim gradovima. Osudjeno je svega 8 studenata, i to na male kazne od par mjeseci. Razumljivo se da Budimpešti ova laka osuda ne će nikako zadovoljiti.

Jugoslavija se pogadja za zajam. — Beogradski «Trgovinski Glasnik» javlja, da jugoslavenski ministar financija Marković pregovara u Londonu za jedan veliki zajam, koji želi dobiti Jugoslavija. Taj će zajam iznositi 100 milijuna dolara, a uporabiti će se za obnovu Južne Srbije te za građenje nekih željezničkih pruga.

Jugoslavenski mornari spašavaju američke brodalomce. — Pred nekoliko dana dogodila se jednoj američkoj ladji na oceanu nesreća. Potopljena su je. Posada te ladje bila bi se sva potopila, da baš u to vrijeme nije ovuda prošao jugoslavenski parobrod «Izabrana». Mornari s «Izabrane» s velikom požrtvovašću dali su se na spašavanje brodalomaca, te su sve spasili. Američki listovi s pohvalom pišu o tome. Predsjednik Ujedinjenih država Coolidge naredio je američkom poslaniku u Beogradu, da mornarima s «Izabrane» preda njegovu pohvalu i nagradu.

Još jedan neuspjeli prekooceanski let. — Bez obzira na sve dosadane nesreće i nuspjelje prekooceanskih letova, ima ipak još odvažnih avijatičara, koji taj let pokušavaju izvesti zaneseni Lindbergovim uspjehom. No, nema samo avijatičara, nego ima i avijatičarka, koje se upuštaju u taj opasan eksperiment. — Tako je neki dan iz New-Yorka poletila prema Evropi Amerikanka Grayson, s najljepšim nadama i vjerom u uspjeh leta. — Odkako je odletila prošlo je već više dana, ali se do danas još nezna što s njome. Govorilo se je najprije, da se je spustila na neki otok, ali to nije bila istina. Drži se, da je teško nastradala. Zrakoplovci i parobrodci traže je po oceanu, ali do danas se još nezna ništa o njezinoj sudbini.

Strasna propast jedne američke podmornice. — Pred nekoliko dana, dogodila se je u moru blizu američkog grada Bostona jedna nezapamćena nesreća. Podmornica «S. 4» najednput je počela tonuti i potonula je u strasne morske dubine, a sa sobom je zakopala 6 živih osoba u uzasan grob. Potopljenju podmornice zapazila je jedna torpiljarka, no ona nije mogla, da joj pomogne. More je bilo vrlo uzburkano, pa je torpiljarka otišla po pomoć u najbližu luku. Na mjesto nesreće došlo je mnogo brodova sa svim pomagalicama za spašavanje, no podmornicu nije bilo moguće nikako spasiti. Propala je u veliku dubinu, pa iako su ronioni našli na nju, nije bilo moguće izvuci je. Ostala je u danu mora. No, tragika ovog događaja nije u gubitku podmornice. S podmornicom je na dno povučeno i 6 osoba. Ti su ljudi umrli strašnom polaganom smrću, zadušeni, jer im je polagan nestajalo zraka. Živjeli su u uzasnoj agoniji u svom grobu nekoliko dana. To se znade po udarcima, koje su čuli ronioni, što su išli u dubinu, a i putem radnja davali su brodalomci do smrti vijesti. — Da se podmornica nije mogla spasiti i da se u nju na nikoji način nije moglo dovesti zraka krivo je i nevjernije. More je bilo silno uzburkano, pa je svaki rad za spašavanje bio nemoguć.

Odklikovanje kneza Arsen. — Francuska je vlada odklikovala ratnom medaljom za izvanrednu hrabrost jugoslavenskog kneza Arsen Karadžordjevića, strica kralja Aleksandra. Knez Arsen služio je, kao i kralj Petar u francuskoj armadi, pa se je osobito odklikovao junaštvom u ratu u francuskoj Indokinji.

Talijanski misijonari nastradali u Kitaju. — U Kitaju su neki lopovi ugrabili tri talijanska katolička misijonara, koje je tamo poslao zavod sv. Franje iz Parme. Lopovi traže ogromne svote, inače da će misijonare ubiti. Poduzeto je sve moguće za njihovo oslobađanje.

DOPISI

IZ RIJEKE. Rijeka napreduje — tako polaganom. — Zima. Stupnjevi i snježni ili nekoč i sava. — Stara i nova godina. — Nisu godine krive, što su ljudi — lud. — One tri.

«Vedetta» javlja, da će koncem decembra izići statistički podaci, kojima će se dokazati, da trgovina na Rijeci — raste. Taj porast nije bogzna kako velik, može se reći, da je gotovo nezaktan, ali ipak porast. A to znači mnogo u to doba, gdje sva svjetska trgovina, pa i ona američka boluje i strada. Tako je na primjer promet Splita grada jednu godinu prije rata iznosio u brojkama: 4.439.551. God. 1923. popeo se na 8.066.313, dok je g. 1925. spao na 7.356.175. Za god. 1927. nema još podataka, ali «Vedetta» misli, da ne će biti znatne promjena.

Ako je posvuda tako — a «Vedetta tvrdi, da jest, a ni vjerujem više nego li, kojekakvim mjesnim «dronutinama», tada možemo mi na Rijeci da budemo veseli,

jer dok svi drugi više manje plaču, mi imamo i imat ćemo razloga, da se više manje smijemo.

To ne znači, da možemo — kako i sama «Vedetta» dalje veli — kličovati već sada. Naprotiv, mi moramo biti oprezni i gledati... u budućnost, ali s pouzdanjem opravdanim, i velikim, jer što još nije učinjeno za Rijeku, učiniti će se doskora. Prvi Ministar, koji je već toliko uradio za Rijeku, ispunit će još one želje, što su mu ih Rijecani podnijeli u raznim dosadašnjim spomenicima. Tih želja ima na broju pet. Eto ih:

1. Uredjenje i sistemizacija Generatnih Magazina, stvar osobito prešana.

2. Uspostavljenje starih pruga s Dalmacijom. Stvar također vrlo prešana.

3. Industrijalna luka tipa Napulj i Mleci. Također vrlo važno.

4. Ustanovljenje jedne burze «agrarne» (Agrumi = naranče, limuni, mandarinji itd.).

5. Burza s robom. Ima i sijaset drugih stvari, kojih Rijeka treba, no ove su najglavnije. O tome ima — kako «Vedetta» veli — da odluči Duce, njegova se sada očekuje riječ.

Nedavno se tužio vaš Jurina, da više nema zime i da je to Svec kriv. Još nije pravo ni dorekao, i već mu je nebo poslalo jedan — kako bismo mi novinari rekli — velik demanti. Pristila, brate, na jednom zima, da je od nje i kamenje puvalo. Ljudi se svi stišli, upili u se, zgribli. Svi nosovi modri i crveni, — a ruke: niti se ne zna za njih — omrtvjele. Kuda se okrenete, ne čujete drugo nego: 5, 6, 7, 8, 9 itd. ispod ništice. I ti se brojevi izgovaraju važno i slušaju napeto i svečano kao nekada oni sa — Cirina... Evo što znači prava civilizacija! U staro vrijeme ljudi bi o vetoci ili manjoj žitki sudili ovako: «znalo je triško», «zahladilo je», «neko je studno», «na Učke je snega», «čemo brkve kovati», «leđi se», «noćas će zec mater iskaš», «sakrahojska zima — brrrr! — Evo to je baš negdašnji termometar. Zene su bile — ono što se kaže — još praktičnije. One su i bez termometra razlikovale veću ili manju zimu pod ništicom. Da se obrane od zime, koja bi odgovarala današnjoj jednomu stupnju ispod ništice, one bi pod svoj običajni brhan navukle još jednu suknju. Za dva današnja stupnja ispod 0 — još jednu suknju, i tako — koliko imadu današnji termometri stupnjeva ispod ništice — toliko su one imale onda ispod brhana raznih ekstra suknjica.

Tri dana prije Božića imali smo i nešto snijega. Nekakav čudan snijeg. Od njega su ulice postale tako kliske, kao da ih je neko lojem namazao. Padalo se sve u sesnaest. Malo i odviše. Znak, da smo mi Rijecani izgubili nešto od svoje elastičnosti. Ili smo nekako izišli iz prakse. Poznato je naime, da smo u prošla vremena često i u masama zalazili u Gorski kotar, pa smo se tamo radali i kuglali i «dresali» — što će bolje! Sad više toga nema, zato smo i postali malo nezgrapni i gotovo nespretni.

Ne imajući drugog posla, ja sam s prozora bilježio sva ona padanja, i kad sam poslije odvioju muške slušajuve od ženskih, našao sam, da su zene — kako se ono talijanski kaže — bolje «in gambas» od muških. Pa i to je nešto!

Inače nama ovdje nije ova zima donijela nikakve praktične koristi, kao što ju je na primjer donijela Francuskoj. Tamo se ne mine negdje u Bretanji more tako smrzlo, da su sve ribe od silne studeni pocrkale. Kad su ih valovi izbacili na kraj, imali su ribari silna posla, da ih pokupuju. To je bila prava «grec» mitralosa! A kod nas nesamo što ne će ništa, da se smrzne, već se s čovjekom-ribarom kao ruga ili ne će ni da se pokáže, kao da joj je ljepše u ledenom moru negoli u našem udobnom panaru.

I tako raspravljajući pomalo o napretku Rijeki, o zimi i ribama — stigosmo, ne znam, dali s više sreće ili nesreće, do zadnjeg dana godine 1927. — zatari je sveti Križi! Dobra nam nije bila. Da početno nabraviti sva zla, što su ih ljudi u ovo 365 dana morali da preture, ne bismo nikada svršili. Pita se tek, dali je baš ova stara godina sva ona zla sa sobom donijela ili ih je već našla u svijetu, u času, kad se prije dvanaest mjeseci rodila? Pita sam Ninetta, što ona misli o tome, a ona meni svojom već poznatom srdlačošću i finoćom: — Ma ca mi skrabate tu! Ljudi bi se oteli nekako scacijat, a sami ne znaju kako, pak se scacijaju na staro leto, kako da je ono krivo. Vrajni nemi ter nemi! Kako moro bit leto krivo? Pravo za pravu — ca je to leto? To je jedan bukunić vremena, ko gro i pride, a za ljudi mavi toliko, koliko i za lanjski sneg. Svaki covjek spino tako, kako mu nosi postelja, ku je same sebe nacinil. Nisu leta kriva, da su ljudi bedasti, nego su bedasti ljudi krivi, da su leta nikakva. Ti ga volesto, manja kvesto — to vredi za svakega covjeka i za svaku zensku. Glad? Miserija? Dokle se po ostranjah duplice svetle i kombasice cvete, dokle se ljudi po kinomatografah stiscu a po bareh tancaju, dotle ni straha od miserija. Ca me gledate? Je morda leto Križi? No, ako decu ne postuju oca oni mater? Je morda leto krivo, ako muzi i zeni zivu krivo, ako psi i macki? Je morda leto krivo, ako bi svi oteli postat va dvajset i cetiri uri milijonariji?

Drugi vi, ne kampanajte mi tu! Unaloč svemu tomu, što je Ninetta izrekla i nije izrekla, ja vam, bračo i prijatelji, od svega srca kličem: — Srećna vam bila nova godina 1928!

A sada one tri: Došao izdaleka lancman lancmanu, pa će mu: — Čujete, prijatelju, ja bih rad orđe na Rijeci da započnem kakav posao. Treba li za to velikih kapitala? — Kako se uzme, odgovori drugi. Ja sam na primer došao na Rijeku sa samih 10 lira. — Deset lira! A kako ste mogli s tako malom svotom ostati tu? — Ta mi je svota upravo dostajala, da brojajim kući po novac. — Druga: Kadgod i Carlatana kačka uji. Tako se nekako dogodilo i nekome kriomčaru, koji je mislio, da je pozobav svoprednost ovog svijeta. Došao taj pametnjaković pred financu s jednim dostakrupnim kovčgom. — Otvorite! — reče stražar. — Otvorio bih, veće kriomčar, ali ne mam ključa. — A gdje vam je ključ? — Pa — tu u tom kovčgu... — Ona treća: Korzum ide mamica i vodi za ruku kćerku od kojih pet ili šest godina. Na jednom će mala: — Mama, zašto druge mame donose svojoj djeći svake godine po jednoga novoga brata ili sestricu, a ti meni svakoga Božića po jednoga novoga čauca? — A sada evo vam jedna četvrtá — za dobru ruku: Jedna gospodja Nineti: — Već je jedna cela ura da čekam muzi i jos ga ni. — Čekam ga ja već trejset let i ta hudo-ba ne će nikako da pride, odgovori Nineta. Rokac.

IZ PREMATURE.

Smrtna kosa. — Ove je jeseni otišlo mnogo Premanturaca onamo gdje ih je više. Među drugima je dno 16. ovog mjeseca umro i Viko Ivesa po domaće «Bažetiće». Imao je tekar 27 godina. Bio je iseljen u Jugoslaviju, ali mjesec dana prije smrti došao je kući, da umre kod svog oca i da bude zakopan na domaćem groblju. Bolovao je na teškoj bolesti, koja i u našim krajevima pokosi mnogo mlade živote — t. j. na sušici. Pokojnik je ostavio mladu udovicu i malemu kćerku, a njegova smrt zadala je još jednu ranu njegovom ocu, koji je radi smrti u svojoj obitelji već dosta pretrpio. Prošlog ponedjeljka umro je u podmakloj dobi Luka Mihovilić (Luketa). Dugo je bolovao. Bio je miran seljak, pravi tip onih starih Premanturaca, koji su i živili i mislili sve po starom. Nigdje se nije ispostavljao, ali je svoju narodnu dužnost uvijek savjesno vršio. Da veli ono, čemu su ga njegovi stari naučili pokazao je i u zadnjem momentu života. Kad mu je svećenik podijelio svete sakramente, zahtijevao je od njega, da mu molji ope našu.

Zelimo ovim pokojnicima pokoj vječni a njihovoj rodbini iskreno sauešće. Kad javljamo ove žalosne vijesti o smrti naših ljudi napomenut ćemo, da se je kod nas sačuvalo još stari običaj. Kad tko umre otri pri čajelo selo na vječni počinak. U tome smo svi složni, jer kod smrti nema ni razlike mijenjanja ni neprijateljstva. Kad bismo imali više puta na pameti, da ćemo se prije ili kasnije vratiti svi majci zemlji, manje bi bilo grijeha i zlobe.

IZ BORUTA.

Teška seljačka ruka. — Kako je kod nas. Nama je siromašnim seljacima teže pero nego motika, pa vam se zato, počesto, vani gospodine uredničke, rijetko iz Boruta, javljamo. Nismo mi peru naučeni, a bolje pismenih naših ljudi kod nas nema. No, da ne mislite, da smo svi pomrli, evo vam par redaka za našu dragu novinu «Istarsku Rijeku». — Kako smo vam već pisali, kod nas je ove godine slabo. Zašto? Zato jer smo imali vrlo slabu ljetinu. Ne daj nam Bog već sljine. Prošlih smo se godina za slabih sljina pomagali drvom iz naših šuma. Predali bismo koji voz drva i kupili vrećicu «turkinje» za palentu. Ali nam ove godine niko neće drva da kupuje ni za jeftin novac, pa nam se ne isplati ni sjeći, imamo i nešto sjena na prodaju, ali ni toga ne će niko da kupi. Ni vino se ne vjerjeto u trgovinama ne će ništa da daju. Kako da se živi dakle? To je pitanje.

Po nekim krajevima Istra počelo su se graditi neke ceste, pa naše braća seljaci zaslužuju koju liru, te će preživjeti zimu bolje nego mi, što takve zarade nemamo. Bilo bi baš od potrebe, da se imalo slična zarada dade. I kod nas je se i trebno ceste popravljati, a bogme trebalo bi nama pomoći. Nadamo se, da će ipak kojgd poraditi za nas, da nam se pomogne.

Prvi dani ove zime bili su prilično ljevi i ugodni, ali nekoliko dana pred Božić stisnula nas je ljuta zima, kakve je rijetko kod nas. No Božić je prošao bez velike zime. Ono ledeno vrijeme najednput se je ope ubilazilo. Postalo je kišljivo, ali zime nije bilo. Izgleda, da će sada opet uslijediti mekani dani. To je dobro za nas, koji nenamno previše odijela, nego smo odjeveni pa siromaški. — Boručani.

IZ OPATIJE.

Dugovi kurkomisije. — Još o novoj. Kako smo već prije javili, na osnovu pšteno kurkomisije imenovan mesarom ove ustanove g. G. Ovih dana posjetio ga je dopisatelj, da se tačno izvjesti o sadašnjem spomenutoj komisiji. G. G. izvijao se je od prilike ovako: prije dva mjeseca preuzeo upravitelj konstatirao sam žalost, da mi je prvašnja uprava (1925.) izjedstavo ova pasiva: Lira 116.75, isplaćeni četvrti obrok. Lira 96 prema lokalnim bankama. Lira 725, ugovora za oglašavanje. Lira 725, plaćene fakture u stvari uzdržavanja. Lira 8652.20 za neke druge. Lira 12629.50 za neisplaćene penzije 10.000 za takse bolesničke blaga. Lira 9000 za dobruhotnu svrhu (ostavljene isplaćene) i lira 6266.85 za ostav. U svemu 317.350.85 lira deficit. Ono je narmla bišva uprava. To je suviše uprave.

U I. broju «Istarske Rijet» za 1928. počeo će da izlazi roman «Izgnjeni». Naši čitaoci neka se pripravljeno vrlo zanimivo štivo!

taksama i izvanrednim prinosima. Međim i taj se je račun zaključio s defciti od lira 192.000.

Uzme li se u obzir, da kurkomisija i starih dugova u iznosu od lira 3.361.000 i da na tu golemu glavnicu treba plaćati interese, bit će svakome jasno, s kakve se teškim neprilikama morati da se komesar, da izravna krupnu gubitak što izbija iz obaveza prema vjerovnicima i potreba za unapredjenje ljepilista. Nadamo se, da će g. komesar svemu tomu ići do doskoči.

Veprijaški načelnik, g. Palčić, izjavio je ovih dana, da se s popravkom ulazne ceste ne će moći da započne, dok uprava tramvaja ne popravi svoje tračnice i stajnice. Uprava tramvaja da nema novca, popte tome, da će se stvar morati odloziti.

Protiv ovoga ustao je drugi jedan podin tvrdeći da se s cestom mora započeti i to u najkraće vrijeme, pa uprava tramvaja nema novaca, neka taj novac drugačije nadje. Već su se javili i neki privatni posjednici, izjaviv da su gotovi u tu svrhu i oni da pridonose. Neka to učine i drugi, pa će tračnice biti uredjene a i s gradnjom tramvaja moći će se da započne.

I mi smo ovdje imali nekoliko krupnih zime, no jugovina, koja je izvanredna, mnogo je stih popravila, a dakle i pokrvarila. Od onih 600 najavljenih stitju čini se, da je malo tko došao. Ki je nevjernije, aratos ga bilo!

IZGUBLJENI

More! Jedna sama riječ, ali čija pamot obuhvati sve, što ona u sebi krije! More! Njegove dubine! Njegove neizmjernosti i sve one silne i golemo moćne u njima! A sve one nesreće, dramati i tragedije, što su se odigrale na moru, otkad je prvi čovjek zaplovio po govornim nestalnim vodama? Ko da nabroji? Ko da ih ocrta?

Eno vam one najnovije strahote američki Podmornici se jednoj dnevnoj nezgodi. Pala na dno mora i nikada da ispliva na površinu. Učinilo se, da je sve izruce na površinu, je sve te pokušaje sprječilo uzburkano more. A u podmornici bijaše šest ljudi, koji su neprestano, pomoću radija, bili za pomoć. Naposljedku svršilo se to: na sve upite izvana, oni ne daju nikakva znaka ni odgovora.

Cije će pero moći kada da opiše s onu njihovu agoniju, svi onu borbu zrakom, što se sve više trošilo, dok nije najzad sva istrošio? Ova će važna borba sa smrću ostati vječit tajnom.

Puno je more i drugih iako ne tako strašnih pripovijesti. Ima ih, koje se prvi pogled čine upravo nevjerojatne. Jednu takovu, zaista čudnu pripovijest pravi jedan izvanredno zanimiv rom iz života na moru, početom će da budemo u našoj «Istarskoj Rijeci» u broju od 5. januara 1928. U tom romanu, še pod naslovom

«Izgubljeni»

izlaziti u našem listu mjesecne i mjesec bit će prikazana očajna borba trojice, dvaju muškarca i jedne djevojke njihovo silno naprezanje, da se izvuču iz jednog užasnog predjela, otkud nije nikada niko živ izišao. Ovaj roman držat će čitaocu u takovoj naostosti, da će sve i staro i mlado, jed čekati njegove nastavke.

Za našu djecu

Snijeg

Bura i led su se sreli,
Rodio se snijeg bijeli,
Snijeg bijeli mek ko svila
Angeoska ima krila.
Da otvara zemlju staru,
Da uskrne na svem čaru.
Halja mu je nježna meka,
Pa ispod nje zemlja čeka:
Nove dane pramaljeća
I narise novog cvijeća.
Zemlja spava — snijeg mete
U lijerno ruho plete
Polja, šume, bašte, gore
Kuće, crkve, staje, dvore,
A dječica vedra, laka
Sve junaci do junaka
Putem hrle, megdan dijele
Taneta im grude bijele.

Barba Rika.

U JEDNOM POTKROVLJU

Sinoć sam pratio majku, koja je nosila svježan rublja za neku siromašnu ženu. Jedna je novina pisala o bijedi te žene, pa je majka sabrala nešto rublja, da joj daruje. Došli smo na označenu adresu. To je bila prilično velika kuća, te smo se ispeli do potkrovlja. Mračni i zagušljivi hodnik odavao je bijedu i siromaštvo. Majka zakucala na posljednja vrata hodnika i iz uske sobice pojavio se blijeda žena, kojoj se na licu čitala tuga, nevolja i bol.

— Jeste li vi ona žena, o kojoj je pisala novina, upita je moja majka.
— Da, gospodjo, ja sam!
— Dobro, reče moja majka, evo vam malo rublja na dar.
Medjutim sam u jednom kutu polumračne i gotove posve prazne sobe zapazio dječaka, koji je klečao na tlu i pisao na stolici. Pomislio sam, kako ovo siromašno dijete može da u tako mračnoj sobi rješava svoje školske zadatke, jer se po knjigama, koje su stajale platu oko dječaka, vidjelo da je učenik.

Promatrao sam pažljivo klečećeg dječaka i u isto vrijeme slušao razgovor između dvije majke.
— Evo vidite, govorila je siromašna žena, sama sam sa ovim sinčićem. Muž mi je u Americi već šest godina i ne znam što je s njime. Bolesna sam, pa ne mogu zaraditi potrebnu hranu za život. Sve sam rasprodala, pa i stol, na kojemu je pisao moj Stanko. Nemam sredstava ni da kupim malo ulja za svijecu, pa kao što vidite, moj siromašni Stanko mora u mraku sastavljati svoje školske zadatke. A on toliko voli nauku i knjige. Nevoljna li sam ja majka! završi kroz suze jadna žena.

Moja majka izvadi sav novac, što ga je imala u novčarici, poljubivši bijednog dječaka, a zbog suza, koje su joj navrle na oči i koje su je gušile u grlu, nije mogla ništa izgovoriti. Vraćajući se kući, majka mi je punim pravom rekla:

— Jesi li vidio ono siromašno dijete kroz kolike muke i nevolje stiče obrazovanost i znanje. A ti, moj sine, imaš sva udobnosti: dobru hranu, stolove, svjetiljke, učitelje, pa ipak ti je nauka teška. Ah, moj Zarko, više ima zasluge u jednom danu rada onog siromašnog dječaka, nego u jednoj čitavoj godini tvoga učenja!

Od onog dana zavolio sam i ja knjigu i nauku, radio sam marljivo i učio, da pomognem sebi i drugima.

Edmondo de Amleis.

Dva bojovna jarca

Dva se jarca sukobiše,
Mah na bithu odlučise.
Prvi bocne rogom smjelo,
Drugog ravno baš u čelo;
A za uzvrat drugi njega
Izudara dobro svega
Rogovima među rebra.
Sav u srdžbi nato prvi
Na nj se sori da ga smruvi,
Al se vješto ovaj ugnu
I na stranu brže strugnu,
Pa udari od ljutine
Ravno njega u slabine.
Sad se prvi razjupiri
U tučnjavi i u buri,
I udari borca smjelo
Opet rogom baš u čelo.
Trajala ta borba ljuta
Ne znam ni sam kol'ko puta,
Tek se tukli, tek se bili,
I usadit krvcu tili.
Al je drugi ljuto proso
S polomljenim rogom ošo.

Rudolf bar. Maldini.

PRIJATELJSKI SAVET

Lutajući po šumi za lovom, čula je gladna lisica gde u jednom šipragu krešti ptica. Odmah je otrčala tamo i, na svoju veliku radost, sagledala mladuu svraku, koja je tek otpočela letiti, zapletenu u granju.

— O, jadna svračice, kakva žalost! — počeo odmah lisica. — Kako da tebe snadje ta nesreća? Umeš li bar dobro leteti?

— Za to sam se i zapela — odgovori svraka. Da nisam ovde bila bih na zemlji.

— Pazi šta ću ti reći, jer te iskreno žalim — povika odmah lisica. — Kakva šteta! Tek što si ugledala svet, a već moraš na taj grozan način uginuti!

I lisica je stado poučavati, kako će se izbačiti. Svraka je radila onako kako je lisica učila. Naposletku se oslobodila.

— Eto, sad si slobodna — reče joj lisica s roditeljskim osmehom, — odleti u svoje гнездо!

— Daleko je, pašću.
— Pokušaj, odletećeš, poslušaj samo mene, kao i prvi put — hrabrila je lija. Mlada svraka je mislila: — Izdržaću. Ako ne izdržim i padnem, ona mi sigurno ne će ništa. Da mi je želela zlo, ona mi ne bi pomogla savetima da se iz ovog mučnog položaja oslobodim. — I poletii, ali, ne mogudi do гнезда izdržati, pade. Lisica je odmah dočepa.

— Ti ćeš me u гнездо odneti, je li? — upita svračica.
— Ja ću te slatko pojedsti — grubo joj odgovori lisica.
— Pojesti! Pa ti si me savetima oslobodila jedne smrti, a sada mi pretiš još užasnijom!

— E, moja jadicke, kad već nisi ranije znala, a ti čuj bar sada: mnogi savetuju sebe radi, a ne radi koristi onoga kome su saveti potrebni.

Zimske želje

Sini, sunce, — žarko sini,
Dobra djeca tebe prose,
I rasprši magle puste,
Što nam samu tugu nose.

Sini sunce s tvog će sjaja
Probuđit se narav cijela
Uškrsnuti šarno cvijeće
I pitoma naša sela.

Al' će sunce: «Otkud žara,
Kad mi zima trake hvata,
Pahuljice sniježne platu
Leden vijenac oko vrat!»

Josip A. Kraljić.

TIGAR NA SMRTI

Kad su životinje čule vapaj nemoćnoga tigra, koji je ležao bolestan, oprezno se približavahu, da vide starog i na daleko poznatog krvoloča.

— Pomozite mi samrtniku! Dajte mi vode, da okvasim suvo nepce — preklinjao je tigar, gledajući, kako ga životinje što dalje obilaze.

Ali mu ni jedna životinja ne poverova.
— Lokao si krvi za života, pa ko zna, da i sada ne želiš njome nepce da okvasiš — govorile su životinje, sklanjajući se još dalje.

PUŽ I ZEC

Makar je puževa brzina neznatna prema zečjoj brzini, ipak prirede jednom utrku puž i zec. Zec uvjeren o svojoj nadmoći, reče porugljivo pužu: «Znaš li što? Hajde ti što brže možeš, a ja ću medjutim malo zadrijemati u ovoj travi. Meni je dosta par skokova da stignem do cilja, a tebi treba ciodan». Zec tvrdo zaspri u svom mekom ležaju, te se probudi istom pred večer. Otrči da stigne puža, ali je bilo prekasno. Puž je već stajao na određenom mjestu i doviknuo je zasramljenom zeču: «Treba na vrijeme posvršiti svoj posao, a ne čekati posljednji čas. Ko ide pomalo ali sigurno, taj stigne na vrijeme».

ISTINA

Sunce, mesec i istina, pošli po svetu, i dogovorili se, da što god nadju podele. Sunce je osvetljavalo dan, mesec noć, a istina je išla napred i pokazivala im put. Putem svako od njih nadje po tri jabuke. Sunce sakrije jednu, mesec sve jabuke, a istina nije ni jednu sakrila. Kad su došli na kraj sveta, istina počeo prva da deli svoje jabuke i svakom podeli po jednu. Mesec kad to vide pobleđi, a sunce porumeni od štramate. Od tada je istina postala svetlija i od sunca i od meseca.

Najveće, najviše, najbrže, najdulje

Najviša građevina na zemlji je danas Eiffelov tornaj u Parizu, sagradjen za vrijeme svjetske izložbe g. 1889. Sav je od željeza u ukupnoj težini od 9 milijuna kilograma, sastavljen iz 15 tisuća komada, a spojen s 2 i pol milijuna čavala. Danas je na tornju smještena radio-stanica, inače je nenastanjen.

Najviša kuća na zemlji je Woolworth-Building (Wulvors-Bilding) u New-Yorku. Ima 55 spratova, a s tornjem visoka je 263 metra. U njezinim prostorijama radi 6 tisuća ljudi u 2 tisuće soba.

Najveća kuća je drugi jedan new-yorski neboder u ulici Church-Street. Ta ima 4 tisuće poslovnih prostorija, u kojima radi 10 tisuća ljudi. To je dakle čitav gradic, ne samo po broju stanovnika, nego i po mnoziini vratiju, prozora, vodovodnih cijevi itd.

Najveći kolodvor na zemlji takodjer je u New Yorku. Premda je u sredini ogromnoga grada, ipak ni malo ne sprečava prometa, jer je najveći njegov dio pod zemljom. Nad površinom zemlje nalaze se samo ulazi, čekaonice, odjeli za prtljagu i svratište. Sve ostalo smješteno je u nekoliko poslovnih spratova, u koje se ne silazi stepenicama, nego kosinama, jer je to kod velike gužve sigurnije. Svi vlakovi idu električnim pogonom, jer bi parni pogon tolikih vlakova pod zemljom bilo nemoguće. Kolodvor omogućuje promet od 70 tisuća osoba na sat, a na tračnicama ima mjesta za 1100 vagona. Građnja toga kolodvora trajala je 7 godina.

Najdulja posve ravna željeznička pruga nalazi se u Australiji, u blizini Goldea. Na 500 (točno 497) kilometara duljine nema ni najmanjega zavoja. Kraj, kojim prolazi taj dio pruge, posve je pust.

Najstarija željeznica na evropskom kopnu je tzv. Ludovikova željeznica (6 km duga), koja spaja bavarski grad Nürnberg sa Firtom. Prvi je vlak onuda prošao 7. prosinca 1835. i obustavljena je 1. studena 1922. — Ipač je još pet godina prije te željeznice bila dogotovljena jedna željeznička pruga u ruskom području, ali je — tik pred otvorenjem — pruska vlada zabranila parni pogon na njoj, jer je prva Stephensonova lokomotiva za pokusne vožnje u Engleskoj pregazila jednoga čovjeka.

Najbrža željeznica na svijetu je ona između Londona i lučkoga grada Liverpoola. Ova prevalljuje 91 engl. milju u 27 minuta, t. j. točno 100 kilometara u sat.

Najdulji tunel na svijetu je simploski (na švicarsko-talijanskoj granici). Duljina mu je skoro 20 kilometara (točno 19.803 m). Dogotovljen je nakon višegodišnjeg rada g. 1906.

Najviše položene željeznice nalaze se u Boliviji (Južna Amerika). One dosižu visinu od 4880 metara. Ipač ako se uzme, da je njihova ishodništa tačka već oko 3700 m. visoka, a osim toga da je i zemljište dosta podneso za građnju željezn. pruge, — ne pružaju te željeznice u tehničkom pogledu ono, što su neke alpske željeznice. Spomenute bolivijanske željeznice još su 1000 m. ispod pojasa vjetrognog snijega, dok je na sr. švicarska željeznica, koja ide na goru Jungfrau, samo 3457 m. visoko, ali se uspinje 700 m. visoko po sniježnom predjelu.

Najdulji most na svijetu je Kashing-ski viadukt u Kitaju. Ne zna se, kada je taj most sagradjen. Most se proteže u duljini 144 kilometara kroz jednu dolinu, na čijem bi se tlu danas posve lijepo mogla graditi cesta. Vjerojatno je bila tu u vrijeme, kada se most gradio, močvara. Za tim starinskiim mostom daleko zaostaje dog. 1883. dogotovljeni 34 i pol km. dugi željeznički most kod New-Orleansa (u Sjv. Americi), koja prelazi preko jednoga jezero i močvarnog tla. — Na trećem mjestu dolazi god. 1906. dogotovljeni drveni most, koji sjedećo veliko «slano jezero» u Sjevern. Americi. Most je dug 31 km.; za temelje zabiteno je (kroz 5 godina) 38 tisuća stupova, a u svem upotrebljeno je 125 tisuća kubnih metara drva. — Četvrti po redu orijaški most je Long Key-viadukt, 11 i četvrt km. dugi željeznički most, koji je sagradjen dugo reči posred mora. Nalazi se na željezničkoj pruzi, koja spaja grad Miami (na američkom poluostrvu Florida) s jednim otočićem, gdje je uređeno raskošno kupalište za njutjorske gavano. 165 km. ove pruge gradjeno je na kopnu, a 45 km. dugački su svi oni viadukti (mostovi) zajedno, koji spajaju različite otočice, koji leže na putu do toga kupališta. Koralne pećine, na kojima su mostovi podignuti, poprečno su tek 8 m. ispod površine. Spomenuti Long-Key najdulji je od tih mostova; u sredini mosta gubi se iz vida kopno s jedne i druge strane, pa čovjek ima utisak, da je na otvorenom moru.

Najdulji željeznički most je 3 km. dugi željeznički most preko rijeke Hoangho u Kitaju, gradjen je u 102 nejednaka luka. Nešto je kraći (372 m.) most preko rijeke Gadvanri u Indiji (između Madrasa i Kalkute) sa 56 lukova 46 metara širokih. — Mnogo više tehničke smionosti ima kod l. zv. visećih mostova. Najdulji takav viseći most je 1800 m. dugi most preko rijeke River između New Yorka i Brooklyna. Napetost (između 2 stupa) iznosi 485 m. U gradnji je 2 i pol km. dugi most preko Delovare, koji će spajati Philadeli-

phiju s Kamdenom. Napetost pojedinih stupova iznosi tu 530 tona i napetost kod new-yorskog mosta ima spajati Manhattan-Island s iznositi gotovo 1000 metara!

Najveći parobrod na svijetu je «Stik» (Mažestik), vlasništvo društva Star-Line (Vajt Star-Lajn). Parobrod je dug 292 metra, a visok 31 m. Tonaža (t. j. obujam) je 1000 tona, a brzina vođe, koju parobrod istiskuje, je 64 tisuće tona (1 tona je 1000 tona). Pogon je na parnu turbinu, koja može razviti oko 100 tisuća konjskih snaga. Dnevno troši za loženje 80 tisuća tona ulja. Posada broji 1000 ljudi, a ima 12 putničkih mjesta, 1245 spavaćih mjesta i II. razreda, lift, bazen za plivanje, moguće druge udobnosti. Parobrod je gradjen u Hamburgu, ali je po svom skom miru morao biti ustupljen Engleskoj. Počeo je ploviti u svibnju 1922. godine, podržaje saobraćaj između Southampton (na Engleska) — Cherbourg (na Francuska) i New Yorka.

Najveći zrakoplov «Atlantic» sastavljen je ljeti 1924. na naručbu sjevernoameričkih Sjedinjenih država u Njemačkoj. Duljina mu je 275 metara, promjer 34 m. u obliku cigare), a obujam 150 tisuća kubnih metara, te prema tomu daleko nadmašuje ne «Zeppeline», koji su bili 225 m. duga sa 24 m. promjera i 68 tisuća kubnih metara obujma.

Najveću zračnu brzinu postigao je italijanski avijatičar De Bernardi, koji je prevlao na sat ništa manje nego 530 kilometara.

Najveću visinu dosegao je jedan američan (vidy) ljeti 1920. god. popovisio aeroplanom 12.440 m visoko.

Najviše brdo na zemlji je Mount Everest, u tibetanskom gorju Himalaja. Visina mu je gotovo 9 tisuća metara (točno 8882 m.). Otkriveno je godine 1848. u jednoj skupini zemljomjera, kojima je čelu bio Englez Everest, pa brdo po njemu ima i ime. Tibetanci ga zovu «Comoglungma», što u prevodu znači: predio božica-mati zemlje, a tim imenom označeno je brdo i u starim kitajskim kartama.

Dugo vremena držalo se, da je najviše brdo Cimboraso (6310 m.) u južnoameričkim Andama, pa onda Gaurisankar 7438 m., (takodjer u Himalaji). Kasnijim mjerjenjem ustanovljeno je, da u Himalaji ima 15 brdskih vrhunaca, koji nalaze 8000 m. i oko 35 sa preko 7500 m. visine. Do danas i još nije nikomu uspjelo popneti na vrhunac Comoglungme.

U Evropi obično se smatra, da je najviše brdo Montblank (4810 m.) u Francuskoj, ali je viši od Montblanka Elbrus (8619 m.) u Kavkazskom gorju, ali na evropskoj strani.

U Africi najviše je brdo Kilimanđaro (6310 m.) u Južnoj Americi je Aconkagua na granici između Čile i Angentinje (7099 m visok); u Sjevernoj Americi najviše je Mount Mac Kinley (6241 m.) u Aljaski; u Australiji najviše je Mount Townsend (2241 m).

Najviša ljudska naselbina je manastir Rongbuk na podnožju Mount Everest, međku sniježnim bregovima, — preko 5000 m visoko. U Evropi najviše je stalno nastanjena meteorološka stanica na brdu Jungfrau 3454 m u Švicarskoj.

Najviše jezero na svijetu je jezero Titikaka između Perua i Bolivije u Južnoj Americi u visini od kojih 4000 metara. Vojnja parobrodom preko toga jezera traje dva dana. Prema priči u tom je jezeru potopljeno bajnoslovo blago nekada moćnoga plemena indijskoga Inka, koji je biožalo pred nezavistnom poblepotu španjolskih osvajača.

Najveća morska dubina nalazi se u južnom dijelu Tihoga oceana u blizini Marjanjskoga otočja, a dosiže gotovo 10 tisuća metara (točno 9833 m).

Najmogućiji vodopad na svijetu je Kajuani u engleskoj Guayani (Južna Amerika) 250 metara široka struja vode pada u dubinu od 250 metara. Pad Niagare u Sjv. Americi visok je samo 50 m. ali je vodopad struja široka 1000 m. Vodopad rijeke Iguausu (u Braziliji) širok je 1500 m. visok 60 m. Vodopad rijeke Zambazi u Africi širok je 1600 m. a visok 133 metra.

Kao najstarije drvo na svijetu smatra se, da je jedna 45 metara visoka cipresna na groblju malenoga indijanskoga sela Santa Maria del Thule u Meksiku. U visini od 3 metra deblo ima obseg od 51 centimetra, promjer mu je 17 metara! Krošnja je goleme ciprese nalik je malenoj sunu, u kojoj stajuće čitava nasobnina prerađivih ptica. Starost toga gohiata čjeni na nekih 5 do 6 tisuća godina. Taj je učenik svjedok u svom «djetinjstvu» ugrađnju egipatskih piramida, a u svojoj «muževnoj» dobi doživio je rođenje Kristovo; vidio je postanak, procvat i propadanje rimskoga carstva. — Kolombus dolazak u Ameriku i sva djičavčata, što su ih Evropejci počinjali na urođenim narodima Amerike. — Jednake starosti s ovom cipresom bit će i golemo «znajevče drvo» na otoku Tenerifi (vapadno od sjv. Afrike). — U Kaliforniji ima omorika, čiji starost cijene na 3000 godina. — Vinova loza doživljava starost do 130 godina; ružičica 400 god.; bršljan, jela, cipresa 300 do 400 godina; bukva do 900 god.; lipa do 1000 godina; a hrast i preko 1000 godina.

1928

SRETNU NOVU GODINU

1928

Žele svim svojim rođacima, prijateljima, klijentima i drugima sijedeća gospoda i firme:

ISTARSKA POSUJILNICA

PULA
Via Badoglio 9

G. PAULATTO & comp.

trgovina manufakturne i pomođne robe

TRST

Via Dante 10 - Via Mezzala 22

Josip Sandalj

trgovac

Lupoglava

Franjo Dekleva

buffet-delikatosa

Opatija

Krojačnica M. Poznajelšek

Trst

Via Carducci 36

Luka Marinčić

pekarna

Pula

Via Castropola 12

Josip Osojnak

mesarna

Volosko

Ivan Gržinić

trgovac

Roč

Ivan Uljanić

Zorin Vrh

Vjekoslav Sinčić

urar, draguljar i optičar

Matulji

Podružnica Opatija

Vjekoslav Viškanić

mesarna

Matulji

Niko Marčenić

trgovina vina na veliko

Opatija

vlastita kuća

Ivan Turak

skladište građevnog materijala

Pula

Via degli operai 3

Ante Tomašić

papirnica, prodaja novina i bazar

Grand-Garage, 40 Box

Opatija

Matej Bančić

trgovac lesom

Kršanci - Žrnj

p. Kanfanar

Tržaška kmetijska družba

Trst

Via Torre Bianca 19

Drogerija
Josip Trinajstić

Volosko br. 23

Rikard Jurković

trgovina delikatosa i specijalske robe

Opatija - Vasanska

Milka Kučić

mesarna

Opatija

Općinska tržnica

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

TRST

Via XXX Ottobre 11

Hotel Bologna

Dušan Jovančević & Lucia Ceratto

Pula

Piazza S. Giovanni 6

Ante Korsano

trgovac i posjednik

Lastovo - Dalm.

Braća Marijo i Ivan Ambrozić

trgovina žitnica i mlinskih proizvoda
na veliko

Matulji

Buzetsko društvo
za štednju i zajmove

Buzet

Josip Brumnjak

trgovac drvima, ugljenom, građevnim
materijalom, otpremnik i vozar

Opatija

Villa Primorkinja

Kavana Principe Umberto

vlasnik JEFTO PETROVIĆ

Opatija

Posujilnica u Lanišću

Josip Medanić

trgovina manufakturne robe

Opatija

Brijačnica
Saško & Ivančić

Trst

Palata „Adriatica“ V. Galatti-Piazza Oberdan

Posujilnica u Voloskom

registrirana zadruga s o. j.

Volosko

Vinko Grabar

mesarna

Opatija-Skrbići

Ivan Sinčić

mehaničar i elektromehaničar

Matulji

Alojzij Povh

urar i zlatar

Trst

Piazza Garibaldi 2/L

Niko Kamenarić

brijač

Volosko

Pave Vukelić

trgovina cipela

Opatija

Knjižara - Papirnica Stoka

Trst

Via Milano 37

Fran Cink

trgovac kožom

Trst

Via Udine 49 (ex Belvedere)

TRGOVSKO OBRITNA ZADRUGA

reg. zadruga na neograničeno jamstvo

TRST

Via Milano 20

TISKARA „EDINOST“

TRST

LIJEPO unosno imanje u neposrednoj blizini Buzeta, koje se sastoji iz vinograda, šuma, oranica, pašnjaka i livada, gdje može udobno živjeti obitelj od 10-12 članova, a na kom se može držati 4-6 krava prodaje se uz povoljne uvjete. Potanje informacije daje **Ivan Klarčić, Buzet-Pinguente, Sv. Ivan 85.**

PRODAJE SE radi bolesti dobro iduća gostiona preko puta kolodvora na Rijeci, sa čitavim inventarom i obrtnom dozvolom. K tomu pripada pet mebliranih soba za strance. Povoljni uvjeti. Upitati usmeno ili pismeno na adresu: Josip Kauzlaric, Fiume, Viale Benito Mussolini 28.

E. PECENCO, TRST - VIA MUDA VECCHIA 3
(iza magistrata)

Strojevi za šivanje, vezeenje i pletenje

Adler - Neumann - Junker & Ruh

najbolji za obitelji i obrt.

Bezplatno podučavanje za vezeenje. Potrebne su strojevi. Popravci. Uspostava materijala posredno. Stara tržbenika tvrdka, ustanovljena 1899.

ZAVOD Dra. BONCINA-FINETTI
Trst - Via Fabio Filzi 23
Primanja: od 10 do 12 i od 15 do 17

Radikalno liječenje: **ŠIATIKE (BEDROBOLJE).** Liječenje traje samo 3 dana. - Uspjeh zajamčen.
Bolesti mišića na prsima i u bokovima.